

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-109>

УДК 336.2:347.77

ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

TRENDS IN THE DIGITALIZATION OF THE FINANCIAL SECTOR AND CHALLENGES FOR LEGAL REGULATION

Штерма Тетяна Василівна

кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету інформаційних технологій та економіки,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7623-3738>

Гончарук Яна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0214-7366>

Лещук Володимир Михайлович

здобувач доктора філософії,
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4919-1412>

Shterma Tetiana, Honcharuk Yana, Leschuk Volodymyr

Private Higher Educational Institution "Bukovinian University"

У статті проаналізовано актуальні питання фінансово-правового регулювання суспільних відносин у контексті цифрової трансформації. Акцентовано увагу на необхідності розробки ефективної моделі правового регулювання цифрових технологій, яка забезпечить баланс між збереженням фундаментальних суспільно-правових цінностей та сприятиме розвитку інновацій, спрямованих на підвищення рівня життя. Підкреслено, що, незважаючи на впровадження цифрових технологій, важливо зберігати пріоритет захисту інтересів особистості та суспільства, а також дотримуватися фінансового законодавства як ключової умови підтримання правопорядку. Досліджено, що успішне функціонування цифрової економіки залежить від розвиненої інфраструктури, яка включає доступ до інтернету, відповідне програмне забезпечення та ефективну систему електронного урядування. Важливою умовою є адаптація бюджетної та податкової систем до змін, що зумовлені цифровою трансформацією, для ефективного правового регулювання бюджетних і податково-правових відносин.

Ключові слова: цифровізація, правове регулювання, цифрова трансформація, інноваційні технології, фінансова політика, фінансовий ринок.

The article analyzes current issues of financial and legal regulation of social relations in the context of digital transformation. Emphasis is placed on the need to develop an effective model of legal regulation of digital technologies that ensures a balance between preserving fundamental socio-legal values and fostering the development of innovations aimed at improving the quality of life. It is highlighted that, alongside the implementation of digital technologies, it is crucial to prioritize protecting individual and societal interests while ensuring compliance with financial legislation as a key condition for maintaining legal order. Given the impact of digital reality on the public finance system, the necessity of modernizing financial and legal regulation by the requirements of the digital economy is substantiated. The study finds that the successful functioning of the digital economy depends on a well-developed infrastructure, which includes internet access, appropriate software, and an efficient e-governance system. An essential condition is the adaptation of the budgetary and tax systems to the changes brought about by digital transformation to ensure effective legal regulation of budgetary and tax-legal relations. The development of information technologies is leading to a new digital reality, which, in turn, influences all processes without exception, including the sphere of public financial funds. These processes objectively require modernization and identifying ways to improve legal regulation in line with the digital economy. Legal support for digitalization processes is of fundamental importance if citizens wish to remain free individuals within a legal society. The need to determine such

approaches also arises in financial and legal science, which continues to develop its priority areas. This is because, for a number of objective reasons, the sphere of relations regulated by financial law has become one of the most technologically advanced today.

Key words: digitalization, legal regulation, digital transformation, innovative technologies, financial policy, financial market.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій формує нову цифрову реальність, що впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема й на управління публічними грошовими фондами. Ці трансформаційні процеси зумовлюють необхідність модернізації та визначення ключових напрямів удосконалення правового регулювання, яке відповідатиме викликам цифрової економіки. Ефективне правове забезпечення цифровізації є критично важливим, оскільки саме воно гарантує захист прав і свобод громадян у правовій державі.

Також завданням фінансово-правової науки, яка продовжує розвивати свої пріоритетні напрями, є пошук оптимальних механізмів правового регулювання. Це спричинено тим, що сфера суспільних відносин, врегульована нормами фінансового права, набула особливої технологічної значущості в сучасних умовах через низку об'єктивних факторів.

Швидкі зміни, що відбуваються в країні, вимагають оперативного реагування з боку законодавця, зокрема постійного вдосконалення та оновлення нормативно-правової бази. Однак високий темп таких змін часто ускладнює врахування всіх можливих наслідків законодавчих нововведень, що може призводити до суперечностей і фрагментарності правового регулювання, не сприяючи впорядкованості суспільних відносин.

Водночас забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави потребує подальшого поглиблення реформ у сфері фінансової політики. Значну роль відіграють заходи, спрямовані на удосконалення бюджетної та податкової політики, оскільки вони є ключовими елементами ефективного управління фінансовими ресурсами держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні фінансові технології мають важливе значення для економічного розвитку, впливаючи на банківську систему, інвестиції, страхування та інші сфери фінансових послуг. Тому значна увага науковців привернута до їх вивчення. Зокрема, фінансові технології були предметом досліджень О. Дмитрик, А. Нечая, Л. Воронової, М. Шаренка та інших учених. Цифровізацію фінансового ринку в Україні роз-

глядали у своїх роботах А. Варнава, А. Джо-зефсон, А. Черняк та Е. Даллас. Проблематиці цифрових трансформацій у фінансовій сфері та можливим шляхам їх розв'язання присвячені праці Г. Калач, І. Шубенко, О. Задорожної, Т. Лункіної та інших.

Наукові напрацювання вказаних учених сприяли формуванню цілісного уявлення про фінансові технології та їхній вплив на економіку. Водночас, попри значний внесок у дослідження цієї тематики, варто зауважити, що стрімке впровадження інноваційних фінансових рішень зумовлює розрив між теоретичним осмисленням розвитку фінансового ринку та його практичними трансформаціями в умовах цифровізації. Це підкреслює актуальність подальших наукових досліджень, спрямованих на адаптацію теоретичних підходів до сучасних викликів фінансової сфери.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування концептуального підходу до підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України через аналіз його сучасного стану в умовах цифрових трансформацій. Це допоможе забезпечити стабільний економічний розвиток країни та виокремити основні виклики для правового регулювання цієї сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток фінансових послуг значною мірою зумовлений поширенням фінансових технологій. Цей процес супроводжується активною появою нових технологічних стартапів і суб'єктів ринку, які інтегрують інноваційні рішення у фінансову діяльність компаній. Внаслідок цього традиційні фінансові інститути поступово адаптуються до нових умов або поступаються місцем сучасним технологічним підходам. До основних напрямів використання фінансових технологій належать онлайн- та мобільні додатки, алгоритмічна торгівля, обмін валют, управління персональними фінансами тощо.

Фінансові технології можна розглядати як синтез інноваційних технологічних рішень у межах традиційного фінансового сектору з новітніми методами надання фінансових послуг. Інформаційно-комунікаційні технології формують нові виклики для правової системи

та законодавчого регулювання, що потребує відповідних змін для забезпечення інтеграції України в глобальний цифровий простір.

Впровадження фінансових технологій є ключовим чинником трансформаційних механізмів, які мають забезпечити сталий розвиток, модернізацію системи охорони здоров'я та сформувати якісно нові взаємовідносини між громадянами й державою. В Україні активно реалізуються заходи, спрямовані на практичне введення цифрових сервісних технологій у фінансову сферу, що підвищує ефективність економічних процесів. Цифровізація фінансового сектору розглядається як стратегічно важлива інвестиція, здатна сприяти створенню конкурентоспроможної та інноваційно орієнтованої економіки.

Міністерство цифрової трансформації України активно працює над переведенням державних послуг у цифровий формат, оптимізацією функціонування державних реєстрів, забезпеченням доступу до високошвидкісного інтернету, створенням спеціального правового режиму для ІТ-сфери та розвитком електронних довірчих послуг.

Відповідно до законодавства, фінансування заходів, спрямованих на розвиток електронного урядування, передбачає такі ключові напрями:

– Розвиток мобільного застосунку та порталу «Дія», що включає цифровізацію 200 найзатребуваніших державних послуг для громадян і бізнесу.

– Оновлення та вдосконалення державних реєстрів, зокрема створення єдиної реєстрової платформи, запровадження комплексного реєстру народонаселення, модернізація та наповнення Державного реєстру речових прав, реєстру нерухомого майна та реєстру адрес.

– Запуск правового режиму «Дія City», що стимулюватиме розвиток ІТ-індустрії та збільшуватиме її внесок у валовий внутрішній продукт країни. Ключовим напрямом цифровізації є розвиток електронних довірчих послуг та систем електронної ідентифікації, зокрема застосування короткострокового кваліфікованого електронного підпису «Смарт-дія» в мобільному застосунку, що розширює доступ громадян до державних послуг через смартфони. Важливим кроком є створення національної освітньої платформи «Дія» та впровадження цифрових освітніх програм, що підвищують рівень цифрової грамотності шести мільйонів громадян. Удосконалення електронного документообігу та системи взаємодії державних органів відбувається

завдяки ресурсу «Трембіта», що спрямований на зменшення бюрократичних процедур, підвищення ефективності державного управління та оптимізацію витрат.

– Відкриття пріоритетних наборів даних, що підвищуватиме прозорість державного управління, зміцнюватиме антикорупційні механізми та економічний розвиток.

Перехід до цифрової економіки створює значні виклики для фінансового ринку, зумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій, оптимізації витрат, персоналізації фінансових послуг, ефективного використання та захисту великих обсягів даних. Важливим аспектом цього процесу є висока швидкість цифровізації, що вимагає адаптації бізнес-моделей та регуляторних механізмів. Україна орієнтується на провідні світові тенденції цифрової трансформації, характерні для таких країн, як США та держав Європейського Союзу.

Уже сьогодні в країні активно розробляються спеціалізовані електронні інструменти, що дозволяють оцінити рівень готовності бізнесу до цифрових змін та сформуванню стратегію його подальшого розвитку. Дослідження цифровізації у фінансовому секторі дозволяє виділити основні сегменти фінансового ринку, зокрема банківський сектор, фондовий ринок, страхові та інвестиційні послуги. Найбільш розвинутим сегментом в Україні залишається банківський сектор, який відіграє ключову роль у фінансовій інфраструктурі країни та здійснює значний вплив на макроекономічну стабільність.

Цифрова трансформація фінансового ринку передбачає подальше впровадження технологічних рішень, що підвищуватимуть ефективність фінансових послуг, зменшуватимуть транзакційні витрати, розширюватимуть доступ до фінансових ресурсів і зміцнюватимуть стійкість економіки в умовах глобалізації.

Загальна типологія моделей фінансового ринку визначається стійкими взаємозв'язками його ключових характеристик, серед яких механізми фінансування довгострокового економічного зростання, співвідношення основних класів фінансових активів, а також структурні особливості ринку, що охоплюють суб'єктний склад, фінансові інструменти та регуляторно-правове забезпечення. Структура фінансового ринку формує його спрощену модель, що дозволяє виокремити основні закономірності функціонування.

Фінансові ринки класифікують за різними критеріями аналізу, серед яких найбільш поширеними є такі (табл. 1, табл. 1.1, табл. 1.2).

Таблиця 1

Типологія фінансових ринків за географічним охопленням та їхні особливості

Вид фінансового ринку	Опис	Особливості
Глобальний фінансовий ринок	Охоплює фінансову діяльність у світовому масштабі, забезпечуючи взаємодію ринків різних країн. Основними учасниками є міжнародні корпорації, уряди та інвестори.	Глобальний доступ до фінансових ресурсів, висока ліквідність та регулювання з боку міжнародних організацій.
Світовий фінансовий ринок	Фінансовий ринок, що здійснює операції між країнами, включаючи торгівлю валютою, облігаціями, акціями та іншими фінансовими інструментами.	Відображає глобальні економічні тенденції та залежить від валютних курсів і міждержавної політики.
Національний фінансовий ринок	Діє в межах однієї країни та забезпечує внутрішні фінансові потреби. Основними учасниками є банки, компанії та населення.	Регулюється національним законодавством та залежить від економічного стану країни.
Регіональний фінансовий ринок	Ринок, що інтегрує фінансові ресурси конкретного регіону, такого як Європейський Союз або АСЕАН, охоплює операції, що здійснюються між країнами в межах цього регіону.	Включає регіональні особливості, торгові стандарти та координацію між учасниками регіону.
Локальний фінансовий ринок	Локалізований на обмеженій території, такий як місто чи область, включає місцеві банки, інвесторів та підприємницьку діяльність.	Орієнтований на потреби місцевої економіки, часто характеризується обмеженими ресурсами та ліквідністю.

Джерело: авторська розробка

Таблиця 1.1

Фінансові ринки за типом інструментів	
Ринок акцій	Торгівля корпоративними правами через акції компаній
Ринок облігацій	Операції з борговими зобов'язаннями (державні та корпоративні облігації)
Валютний ринок	Операції з іноземними валютами
Ринок деривативів	Торгівля похідними фінансовими інструментами (ф'ючерси, опціони)
Ринок товарних активів	Торгівля сировинними ресурсами (нафта, метали, зерно тощо)

Джерело: авторська розробка

Таблиця 1.2

Фінансові ринки за географічним охопленням	
Глобальний ринок	Міждержавні фінансові операції
Світовий ринок	Включає всі країни світу, забезпечуючи їхню участь у фінансових угодах
Регіональний ринок	Функціонує в межах групи країн певного регіону (наприклад, ЄС, Азійсько-Тихоокеанський регіон)
Національний ринок	Фінансова діяльність у межах однієї держави
Локальний ринок	Операції в межах окремої території

Джерело: авторська розробка

Кожна з цих класифікацій аналізує фінансові ринки з різних перспектив, що покращує розуміння їх структури, механізмів та ролі в економіці. Фінансова криза 2008 року стала важливим фактором для створення процесів фінансової стабільності. Пандемія COVID-19 2020 року прискорила цифровізацію та розвиток дистанційних фінансових послуг, а також сприяла поширенню криптовалют. Обидві ці кризи стали каталізаторами інновацій, що трансформували фінансову систему, зробивши її більш стійкою та адаптивною (табл. 2).

Світовий фінансовий ринок постійно еволюціонує, адаптуючись до глобальних викликів та технологічних інновацій, що потребують нових підходів. Одним із ключових трендів останніх років стало зростання ролі цифрових фінансів. Поширення криптовалют, розвиток блокчейн-технологій та децентралізованих фінансів (DeFi) суттєво вплинули на фінансовий сектор. Станом на 2024 рік обсяг ринку криптовалют перевищив 1 трильйон доларів США, що свідчить про значний рівень довіри до цих активів з боку інвесторів.

Іншою важливою тенденцією є збільшення обсягів транскордонних фінансових операцій. Інтеграція світових ринків призвела до значного зростання потоків капіталу між країнами. За інформацією Міжнародного валютного фонду, у 2023 році обсяги транскордонних фінансових операцій досягли 22 трильйонів доларів США, що свідчить про посилення економічної взаємодії між державами та міжнародними компаніями.

Суттєві зміни у фінансовому секторі також пов'язані з автоматизацією та розвитком штучного інтелекту. Використання алгоритмічної торгівлі та роботизованих фінансових інструментів допомагає знижувати витрати та підвищувати ефективність операцій. У 2023 році обсяг високочастотної торгівлі (HFT) підвищився на 15%, що свідчить про зростаючу роль автоматизації у фінансовій діяльності.

Окремої уваги заслуговує збільшення стало фінансування. Попит на зелені облігації та екологічно орієнтовані інвестиції стрімко зростає. У 2023 році обсяг зелених облігацій досяг 600 мільярдів доларів США, що підтверджує прагнення інвесторів сприяти екологічно відповідальним проектам.

Уніфікація регуляторних стандартів також відіграє значну роль у сучасному фінансовому світі. Поступове впровадження міжнародних стандартів звітності та регулювання спрощує транскордонні операції і підвищує прозорість ринків. На сьогоднішній день міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) застосовуються в 144 країнах, що демонструє прагнення до глобальної гармонізації фінансових норм.

Незважаючи на численні переваги, впровадження інновацій супроводжується низкою проблем. Однією із головних є регуляторні бар'єри. Розвиток нових технологій іноді випереджає законодавче регулювання, що може призвести до утворення нерегульованих ринків, як це спостерігається з криптовалютами. Відсутність єдиних правових норм створює

Таблиця 2

Актуальні тенденції інновацій у світовому фінансовому ринку

Тенденція	Показники (станом на 2023 рік)	Джерело
Цифрові фінанси	Ринок криптовалют оцінюється в \$1 трлн, а кількість користувачів – 420 мільйонів.	CoinMarketCap, Chainalysis
Транскордонні операції	Обсяги транскордонних операцій становлять \$22 трлн, з показником зростання на 10% за рік.	МВФ, Світовий банк
HFT-торгівля	Частка HFT (високочастотної торгівлі) у загальному обсязі торгів – 60%, при цьому темпи її зростання становлять +15%.	Financial Times, Bloomberg
Зелені облігації	Обсяг зелених облігацій становить \$600 млрд, при цьому середньорічний темп зростання (CAGR) у період з 2020 по 2023 рік становить 12%.	Bloomberg, Climate Bonds Initiative
Регуляторні стандарти	144 країни адаптували Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS), що сприяло збільшенню прозорості на 35%.	IFRS Foundation, PwC

Джерело: авторська розробка

невизначеність для інвесторів та учасників ринку.

Ще одним викликом є кіберзагрози. Цифровізація фінансових операцій підвищує ризики кіберзлочинності, що загрожує стабільності фінансових ринків. Атаки на банківські системи, крадіжка даних і шахрайство є серйозними труднощами, які потребують ефективного захисту та розробки нових механізмів кібербезпеки.

Крім того, існує проблема нерівномірного доступу до фінансових інновацій. Не всі країни та учасники ринку мають рівний доступ до новітніх технологічних рішень, що поглиблює економічну нерівність. Розвинені країни швидше адаптуються до змін, тоді як економіки, що розвиваються, можуть відставати, що створює додаткові виклики для глобальної фінансової стабільності.

Цифровізація фінансової галузі стала потужним каталізатором трансформацій у глобальних фінансових інститутах. Інновації у сфері FinTech, такі як штучний інтелект, блокчейн та хмарні технології, радикально змінюють підходи до управління фінансами. Завдяки автоматизації фінансові установи здатні оптимізувати свої операційні процеси, знижувати витрати та підвищувати точність рішень. Наприклад, блокчейн гарантує прозорість і безпеку транзакцій, тоді як штучний інтелект прогнозує ризики та більш точно оцінює кредитоспроможність клієнтів. Це створює конкурентні переваги та стимулює банки до розробки персоналізованих продуктів для різних категорій споживачів.

Вплив фінтех-компаній на фінансовий ринок продовжує зростати: збільшення доступності послуг – близько 1,4 мільярда людей, які раніше не мали доступу до фінансових послуг, тепер можуть користуватися цифровими фінансовими продуктами завдяки мобільним додаткам та платформам; підвищення швидкості операцій – мобільні платіжні сервіси, такі як PayPal, Square та Alipay, забезпечують миттєві транзакції в будь-який час і з будь-якої точки світу.

Згідно зі звітом «Pulse of Fintech H2 2023» від KPMG, загальний обсяг інвестицій у фінтех у 2023 році становив 113,7 млрд доларів США через 4 547 угод, що є найнижчим показником із 2017 року [13].

Таке зниження обсягу інвестицій пов'язане з глобальними викликами, такими як високі відсоткові ставки, інфляція та геополітична нестабільність. Основними факторами спаду стали високі процентні ставки, війна в Україні

та загострення ситуації на Близькому Сході. Незважаючи на це, найбільшу частку інвестицій залучили країни Америки – \$78,3 млрд через 2 136 угод, з яких \$73,5 млрд припало на США (1 734 угоди). Для порівняння, у регіоні EMEA (Європа, Близький Схід і Африка) було залучено \$24,5 млрд через 1 514 угод, а в регіоні ASPAC (Азія і Тихоокеанський регіон) – \$10,8 млрд через 882 угоди. У 2021 році був зафіксований найбільший обсяг угод – \$225,8 млрд при кількості 8 055 угод (рис. 1). Це свідчить про високу активність на фінтех-ринку в постпандемічний період, коли попит на цифрові фінансові рішення був особливо високим.

У другій половині 2023 року інвестиції у фінтех показали незначне зростання – з \$55,5 млрд у першому півріччі, до \$58,2 млрд у другому. Основною причиною цього росту стали шість великих угод, кожна з яких перевищила \$1 млрд. Це, зокрема, придбання компанії Black Knight (США) компанією Intercontinental Exchange на суму \$11,7 млрд, купівля компанії Adenza (США) Nasdaq за \$10,5 млрд, залучення \$6,9 млрд британською компанією Finastra, придбання Avantax (США) компанією Cetera за \$1,2 млрд, інвестиція \$1 млрд у Generate (Каліфорнія) та купівля бразильської компанії Pismo компанією Visa за \$1 млрд.

Водночас у 2023 році венчурні інвестиції у фінтех значно скоротилися, порівняно з 2022 роком (\$88,8 млрд у 2022 році проти \$46,3 млрд у 2023 році), а також між півріччями 2023 року (\$27,5 млрд у першій половині року та \$18,8 млрд у другій) (рис. 2.2). Найбільше зниження спостерігалось в пізніх стадіях інвестицій, які скоротилися з \$37,4 млрд у 2022 році до \$14,1 млрд у 2023-му. Попри це, інтерес інвесторів до певних напрямів, зокрема у сфері штучного інтелекту для фінансових технологій, залишався високим. Очікується, що ринок може відновити динаміку за умов зниження процентних ставок, стабілізації ринкових оцінок та поживлення інтересу до інновацій у сферах штучного інтелекту, регуляторних технологій (RegTech) та цифрових активів.

Блокчейн-технології стали основою для розвитку криптовалют і суттєво трансформували традиційні фінансові операції. У 2023 році загальна капіталізація крипторинку перевищила \$1 трлн, при цьому біткоїн та ефіріум займали більше 60% цього обсягу. Блокчейн забезпечує децентралізацію, що зменшує залежність від традиційних фінансових уста-

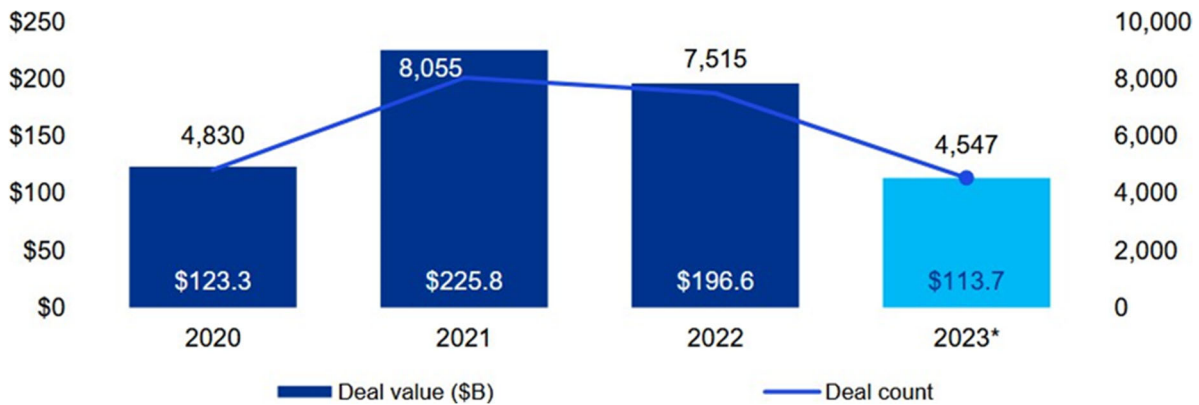

Рис. 1. Динаміка глобальних інвестицій у фінтех за період 2020–2023 років, обсяги угод (млрд дол. США) та їх кількість

Джерело: сформовано на основі [13]

нов, а також прозорість, яка допомагає знизити ризики шахрайства завдяки відкритим даним. Технологія також сприяє створенню інноваційних фінансових інструментів, таких як NFT та смартконтракти.

Окрім цього, штучний інтелект стає невід'ємною частиною фінансових ринків, оптимізуючи управління ризиками, прогнозування ринкових трендів і персоналізацію послуг для клієнтів. ШІ-системи, зокрема ті, які використовуються в JP Morgan і Goldman Sachs, аналізують величезні обсяги даних у реальному часі, що підвищує точність прогнозів. Алгоритми штучного інтелекту адаптують фінансові продукти до індивідуальних потреб клієнтів, враховуючи їхню поведінку та кредитну історію.

Також стрімко зростає розвиток мобільних і безконтактних платежів. За даними Statista, до 2024 року понад 4,4 мільярда користувачів будуть активно користуватися такими технологіями. Мобільні платіжні системи, як-от Apple Pay, Google Pay та Samsung Pay, набувають все більшої важливості, особливо в країнах з обмеженим доступом до банківських послуг. Наприклад, у Китаї більше 90% роздрібних транзакцій здійснюються через Alipay та WeChat Pay, а в Індії уряд активно підтримує цифрові платежі через систему UPI.

Інтеграція ESG-підходів стала важливим етапом цифровізації фінансових ринків. У 2023 році інвестиції в ESG-фонди перевищили \$2,7 трлн. Цифрові платформи, такі як Sustainalytics і Refinitiv, автоматизують аналіз ESG-метрик, що сприяє вирішенню більш обґрунтованих і відповідальних інвестиційних питань.

Інноваційні процеси на фінансових ринках швидко трансформують традиційні підходи

до функціонування фінансової системи, відкриваючи нові можливості для економічного розвитку, але водночас ставлять перед регуляторами численні виклики. Цифровізація, розвиток фінансових технологій (FinTech), а також популяризація криптовалют і цифрових активів вимагають перегляду наявних підходів до регулювання, створення нових механізмів контролю та міжнародної співпраці. Інновації на фінансових ринках часто випереджають етап розвитку регуляторних норм, що створює потенційні ризики для стабільності фінансової системи.

Одним з основних викликів є регулювання криптовалют і цифрових активів. Їх багатогранна природа, що охоплює фінансові, технологічні та юридичні аспекти, ускладнює вироблення регуляторних стандартів. З одного боку, криптовалюти сприяють демократизації фінансової системи, зменшуючи бар'єри для входу на ринок і забезпечуючи фінансову інклюзію. З іншого – часто використовуються для незаконних операцій, таких як відмивання грошей та фінансування тероризму.

Попри те, що криптовалюти та цифрові активи стали одним з найбільш динамічних сегментів фінансових ринків, їх правова природа неоднозначна. У багатьох юрисдикціях криптовалюти класифікуються як інвестиційні інструменти, але відсутність єдиного підходу ускладнює їх ефективне регулювання. Наприклад, ризики, пов'язані з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, є актуальними, що вимагає посиленої міжнародної співпраці для моніторингу транзакцій у блокчейні. Однак регулювання цифрових активів має стимулювати розвиток технологій, а не обмежувати їх прогрес. Одним із прикладів є створення регуляторних «пісочниць», які

дозволяють тестувати інноваційні проєкти без зайвого адміністративного тиску.

Україна активно розвиває правове поле для криптовалют та цифрових активів. У березні 2022 року був прийнятий Закон «Про віртуальні активи» (ще не набрав чинності), який офіційно визнає криптовалюту як нематеріальні активи, регулює їх правовий статус та визначає правила для учасників ринку (табл. 3).

Незважаючи на наявні в законодавстві правові засади, оподаткування операцій із віртуальними активами потребує подальшого нормативного врегулювання, зокрема внесення змін до Податкового кодексу України. Одним із перспективних напрямів вирішення цієї проблеми є адаптація міжнародного досвіду, зокрема впровадження положень Регуляції (ЄС) 2023/1114 (Markets in Crypto-Assets, MiCA).

У цьому нормативному акті визначено поняття «криптоактив» та класифіковано його на токени електронних грошей, токени, прив'язані до активу, та інші криптоактиви, які не належать до категорій EMTs і ARTs. Крім того, MiCA встановлює вимоги щодо розкриття конфіденційної інформації, обмежень на торгівлю інсайдерськими даними, заборони неправомірного розголошення такої інформації та ринкових маніпуляцій. Також регуляція вводить стандарти і зобов'язання для постачальників послуг у сфері криптоактивів, що може слугувати орієнтиром для розробки національного законодавства [14].

22 березня 2024 року Міжнародний валютний фонд (МВФ) представив оновлену програму для України в межах розширеного фінансування, у якій було порушено питання змін до законодавства у сфері віртуальних активів. За висновками МВФ, чинна норма-

Таблиця 3

Ключові положення Закону України «Про віртуальні активи»

Назва положення	Опис
Офіційне визнання віртуальних активів	Закон офіційно класифікує віртуальні активи як нематеріальні цінності та визначає їх правовий статус у рамках законодавства України.
Регулювання діяльності провайдерів послуг	Встановлюються вимоги щодо реєстрації та ліцензування компаній, які надають послуги, пов'язані з обігом віртуальних активів, таких як біржі та обмінники.
Державний нагляд	Міністерство цифрової трансформації України призначене основним регулятором ринку віртуальних активів, яке несе відповідальність за контроль та нагляд за цим сектором.
Фінансовий моніторинг	Вводяться заходи для боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, що відповідають міжнародним стандартам, через операції з віртуальними активами.
Податкове регулювання	Для повного врегулювання оподаткування операцій з віртуальними активами слід внести відповідні зміни до Податкового кодексу України.
Захист прав учасників ринку	Запроваджуються механізми захисту прав та інтересів користувачів віртуальних активів, зокрема вимоги до прозорості та обов'язкової публікації інформації.
Взаємодія з традиційною фінансовою системою	Закон регулює порядок обміну віртуальних активів на національну валюту та інші товари, встановлюючи відповідні правила для таких операцій.
Відповідальність за порушення	Визначаються санкції та відповідальність за порушення законодавства у сфері віртуальних активів, включаючи штрафи та інші санкції.
Міжнародне співробітництво	Передбачається співпраця з міжнародними організаціями та іноземними регуляторами для узгодження законодавства та стандартів.
Сприяння інноваціям	Закон сприяє розвитку інноваційних технологій, зокрема блокчейнів, та їх впровадженню в різні сфери економіки і державного управління.

Джерело: авторська розробка

тивно-правова база щодо віртуальних активів може створювати загрози для цінової стабільності та знижувати ефективність монетарної політики.

У зв'язку з цим до кінця грудня 2024 року Національний банк України (НБУ) та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) за сприяння технічної допомоги МВФ після консультацій із його представниками мають розробити оновлений варіант законодавства. Цей законопроект буде спрямований на врегулювання ринку віртуальних активів відповідно до найкращих міжнародних стандартів. Оновлене законодавство повинно враховувати стратегічні пріоритети економічного розвитку України, одночасно знижуючи ризики для цінової та фінансової стабільності країни.

Впровадження інновацій у розвиток фінансового ринку є дуже перспективним, оскільки підвищує ефективність, прозорість та доступність фінансових послуг. Інтеграція таких фінансових технологій, як блокчейн, штучний інтелект, автоматизація процесів та цифрові платформи, дає можливість створювати нові бізнес-моделі, оптимізувати витрати та розширювати доступ до фінансових ресурсів для учасників ринку.

Також ці інновації сприяють підвищенню фінансової інклюзії, зокрема для малих та середніх підприємств, та підтримують розвиток децентралізованих фінансових екосистем. Однак для максимізації вигод від їх впровадження необхідно адаптувати регуляторні

рамки, гарантувати кібербезпеку та мінімізувати ризики, пов'язані зі швидким розвитком технологій.

Висновки. Результати проведеного аналізу засвідчують, що цифровізація суспільних відносин потребує відповідного правового регулювання, включаючи використання інформаційно-цифрових технологій та забезпечення належної інформаційної взаємодії між їх учасниками. Особливе значення в умовах цифрової трансформації мають фінансово-правові дослідження.

Цифрова економіка стала одним із ключових напрямів Національної економічної стратегії до 2030 року. Її розвиток забезпечуватиме широкий доступ населення до цифрової інфраструктури, підвищуватиме якості державних і соціальних послуг, а також усуватиме бюрократичні перешкоди.

На теперішній час одним із головних пріоритетів є стимулювання розвитку бізнесу в Україні, і цифрова економіка відіграє в цьому ключову роль, створюючи нові можливості для різних галузей. Динамічні зміни у світовій економіці вимагають оперативного реагування з боку держави. Стрімкий розвиток цифрових технологій та регіоналізація міжнародного виробництва є як і викликами, так і новими перспективами для країни. Тут важливим завданням є формування узгодженого стратегічного бачення економічної політики України, яке враховуватиме як глобальні тенденції, так і внутрішні можливості розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36–46.
2. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 2. С. 9–28. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.88.01> (дата звернення: 14.02.2025).
3. Любохинець Л. С., Шпуляр Є. М. Цифрова трансформація національної економіки: сучасний стан та тренди майбутнього. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2019. № 4. С. 213–228.
4. Котелевець Д. О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01> (дата звернення: 14.02.2025).
5. Варнава А. Robo Advisor: як працює робот-порадник з інвестицій та чому його застосування стало проливом у розвитку індустрії. *Wotan*. URL: <https://wotan.one/ua-robo-advisor> (дата звернення: 14.02.2025).
6. Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2024-04-01.xlsx (дата звернення: 14.02.2025).
7. Зайняте населення за видами економічної діяльності по регіонах. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/arch_zn_ed_u.htm (дата звернення: 14.02.2025).

8. Калач Г. М. Цифрова трансформація фондового ринку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2018. № 2 (52). С. 171–177. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2\(52\).171-177](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2(52).171-177) (дата звернення: 14.02.2025).
9. Лункіна Т., Задорожна О. Діджиталізація страхових послуг в Україні в умовах воєнних дій. Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євро-інтеграційні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 32–35. URL: <https://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11996/1/32-35.pdf> (дата звернення: 14.02.2025).
10. Операції з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном, IV квартал 2023 року. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-v-ukrayini-ta-za-kordonom-iv-kvartal2023-roku> (дата звернення: 14.02.2025).
11. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 14.02.2025).
12. Бурмака М., Приходько Б. Моделювання глобального фондового ринку: методологія та інструментарій. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 2 (39). С. 62–77.
13. Pulse of Fintech H2 2023. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2024/02/pulse-of-fintech-h2-2023.pdf> (дата звернення: 14.02.2025).
14. Внутрішні виклики регулювання віртуальних активів в Україні. 2024. 28 жовтня. URL: <https://unba.org.ua/publications/9651-vnutrishni-> (дата звернення: 14.02.2025).
15. Mobile Payments Statistics 2024 By Most Demanded Mobile Banking Features, Most Used Mobile Payment Apps And Locations of Payments. URL: <https://www.coollest-gadgets.com/mobile-payments-statistics> (дата звернення: 14.02.2025).

REFERENCES:

1. Gavrylenko, N. G., Tarasenko, I. O. (2021) Suchasni tendentsii tsyfrovizatsii ekonomiky: problemy ta perspektyvy rozvytku [Modern trends of digitization of the economy: problems and development prospects]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*. Seriya: «Ekonomichni nauky», vol. 3(47), pp. 36–46. (in Ukrainian)
2. Melnik, L. G., Karinceva, O. I., Kubatko, O. V., Sotnik, I. M., Zavdova, J. M. (2020) Tsyfrovizatsiia ekonomichnykh system ta liudskiy kapital: pidpriemstvo, rehion, narodne hospodarstvo [Digitalization of economic systems and human capital: enterprise, region, national economy]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*, vol. 2, pp. 9–28. (in Ukrainian)
3. Lubohinec, L. S., Shpulyar, J. M. (2019) Tsyfrova transformatsiia natsionalnoi ekonomiky: suchasnyi stan ta trendy maibutnoho [Digital transformation of the national economy: current state and future trends]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 213–228. (in Ukrainian)
4. Kotelets, D. O. (2022) Tendentsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini. Problemy suchasnykh transformatsii [Trends in the development of the digital economy in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii*. Seriya: ekonomika ta upravlinnia, vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01> (Accessed February 14, 2025)
5. Varnava, A. (2020). Robo Advisor: how a robotic investment advisor works and why its use has become a breakthrough in the industry. Wotan. <https://wotan.one/ua-robo-advisor> (Accessed February 14, 2025)
6. National Bank of Ukraine. (2024). Dynamics of the number of operating structural units of Ukrainian banks 2008-2024. https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2024-04-01.xlsx (Accessed February 14, 2025)
7. State Statistics Service of Ukraine. (2021). Employed population by type of economic activity by region. https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/arch_zn_ed_u.htm (Accessed February 14, 2025)
8. Kalach, G. (2018). Digital transformation of the stock market. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series «Economics»*, 2(52), 171–177. [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2\(52\).171-177](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2(52).171-177) (Accessed February 14, 2025)
9. Lunkina, T. & Zadorozhna, O. (2022). Digitalization of insurance services in Ukraine in the context of military operations. Accounting, analytical and financial support of business entities: national, globalisation, European integration aspects : materials of the International Scientific and Practical Internet Conference. Mykolaiv: MNAU. <https://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11996/1/32-35.pdf> (Accessed February 14, 2025)
10. National Bank of Ukraine. (2024). Payment Card Transactions in Ukraine and Abroad, Q4 2023. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-v-ukrayini-ta-za-kordonom-iv-kvartal-2023-roku> (Accessed February 14, 2025)

11. Ukrainian Institute of the Future Ukraine. (2023). 2030E – a country with a developed digital economy. <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (Accessed February 14, 2025)
12. Byrmaka M., Pryhodko B. (2023). Modelyuvannya globalnogo fondovogo rynku: metodologiya ta instrymen-tarii. *Miznarodna ekonomichna polityka*. № 2 (39). Vol. 62–77. [in Ukrainian]
13. Pulse of Fintech H2 2023. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2024/02/pulse-of-fintech-h2-2023.pdf> (Accessed February 14, 2025)
14. Vnutrishni vikliki reguluvannya aktiviv v ukraini. (2024). URL: <https://unba.org.ua/publications/9651-vnutrishni> (Accessed February 14, 2025)
15. Mobile Payments Statistics 2024 By Most Demanded Mobile Banking Features, Most Used Mobile Payment Apps And Locations of Payments. URL: <https://www.coollest-gadgets.com/mobile-payments-statistics>